

מראי מקומות - יבמות

ק.

יחוד בגורן דשכיחי בה אינשי, ולמ"ד משום גרושה בבי דרי דקרום למתא, דלשון "במקום שחולקין" לא משמע דתלוי באיזה גורן הוא, ועוד, מדקאמר אין חולקין להם תרומה בבית הגרנות, משמע ד"במקום" לא קאי אגרנות. וכ' הריטב"א דכיון דקתני ברישא מלתא פסיקתא דאין חולקין להם תרומה, משמע דבשום מקום אין ראוי לחלוק להם תרומה, וא"כ היכי קתני בסיפא ובמקום שחולקים (ובהמשך משמע דכוונתו הוא, דכיון דברישא הוי מלתא פסיקתא, גם בסיפא כן, דהיינו דהוי דבר דלעולם מחלקין גם לנשים, דהיינו מעשר עני).

ה. השתא דשמענא להא, שרינא תגרא דאתתא ברישא משום זילותא

כ' הריטב"א בשם הרא"ה, "והוא דלא הוי גברא צורבא מדרבנן, דאי לא, זילותא דידי' עדיף". ובכתובות (קו.) כ' הריטב"א דמקדימין לחבר אפי' היכא דכבר מתחיל הדין של הע"ה, "כדי שלא יתבטל מתלמודו ומשום כבוד דידי'".

עוד כ' הריטב"א כאן דדין זה דמקדימין של אשה, הוא רק אם האחר בא לב"ד מעיקרא, מ"מ מקדימין הת"ח או האשה, אבל אם כבר פתח דין של הע"ה או של האיש, צריכים לגמור דינם מעיקרא [וע' בהערות הגר"א יפהן דביאר מ"ש הא דכתובות דמקדימין ת"ח לע"ה אפי' אם כבר התחיל].

ו. אימא כופין אותן ומשחררין זה את זה

הק' הטורי אבן (הגיגה ב: סוד"ה לישא שפחה), למה צריך לשחרר זא"ז, יש כאן עצה שכ"א ימכור חבירו להיות עבד עברי על הצד שהוא [המוכר] בן הכהנת, ואז יהי יכול לישא השפחה ממ"נ. ותי' דכיון דא' מהם ישראל, וע"י נישואיו לשפחה לא יקיים מצות פרו ורבו שלו, שהרי הזרע מיוחס אחר השפחה, א"כ לא מהני למוכרו להיות ע"ע, וא"כ צריך לכופם לשחרר זא"ז. [ומש"כ הטו"א דמשום דאולי בן חורין הוא, לכן צריך לשחררו כדי לקיים המצוה, ע' פורת יוסף שהק' להיפוך, הרי כל א' יכול לומר עבד אני ואיני מחוייב בפו"ד (ואיני מבין קו', הרי לכאו' חייב מדין ספק דאורייתא לחומרא, וצ"ע), משא"כ בחצי עבד דודאי חייב מצד הבן חורין שלו. ולכן כ' דצ"ל דס"ל לרש"י [שהוא מדמהו לחצי עבד] דגם הצד עבד חייב, וציין לתוס' חגיגה ב., ע"ש].

ז. כופין אותן וכו'

ע' ברשב"א בשבת (ד), דכ' לתרץ קו' תוס' שם, איך כופין האדון לשחרר חצי עבד, האם אמרי' לא' לחטוא [דהיינו לשחרר עבדו, ועי"ז לעבור באיסור לעולם בהם תעבודו] בשביל שיזכה חבירו. ותי' הרשב"א דבחצי עבד אין שום איסור דלעולם בהם תעבודו. והק' הקרן אורה כאן, הא כאן ודאי א' מהם עובר האיסור דלעולם בהם תעבודו, שהרי א' מהם עבד גמור הוא. ותי' דכאן כ"א עושה בשביל עצמו (ומסתמא כוונתו, דכ"א מסכים לשחרר חבירו רק אם שחררו), ובזה אין איסור.

א. טומטום ואנדרוגינוס נמי ברי' בפנ"ע נינהו

העיר הישרש יעקב דהא לא מצינו דטומטום חשיב ברי' בפנ"ע. ע"ש שהאריך בזה, ומסיק דמה דקתני ברי' בפנ"ע משום אנדרוגינוס הוא דנקט'י, ומה דאין חולקין לטומטום, אי"ז משום שהוא ברי' בפנ"ע, אלא משום שהוא ספק ערל, ואין חולקין לערל.

ב. והאי דלא נפיש אונסי'

כ' המלא הרועים, דע"כ מיירי כאן במתו אחיו מחמת מילה, דאל"ה, איך שייך לומר דנפיש אונסי', הרי בלא"ה ודאי אינו אונס כ"כ. וכ' דא"כ דלכאו' יש להביא רא' לשי' רש"י (לעיל ע.) דבמתו אחיו מחמת מילה ג"כ אסור האח הערל באכילת תרומה. דאם באמת מותר הוא, ומה דלא מחלקים לו בבית הגרנות הוא משום דמאיס הוא, הגם דמותר בתרומה, א"כ, לימא דקל לחלק בין ערל לטמא, דערל מותר באכילת תרומה וטמא אסור, ולכן משגרין לערל בכיתו ולא לטמא. אע"כ צ"ל, דגם ערל דסוגיין, דהיינו שמתו אחיו מחמת מילה, אסור באכילת תרומה, וכרש"י. וכן ע' בר' פרץ כאן שהביא רא' זו לשי' רש"י.

ג. חד אמר משום גרושה וחד אמר משום יחוד

כ' הרמב"ם (תרומות יב, כב) "עשרה אין חולקין להם תרומה בבית הגרנות... והאשה שמא תתגרש ומפני הייחוד". ותמהו המפרשים, הרי לכאו' בגמרא איכא מח' בזה, וא"כ למה כ' הרמב"ם ב' הטעמים כאילו שניהם אמת. וכ' המהר"י קורקוס דצריך לחוש לשניהם, כיון דלא אתברר ההלכה עם מי ושוב כ' דבתרומה דרבנן אולי באמת יש להקל כשניהם, ואין אסור עד שיש שני הטעמים. ועוד צידד דאולי אפי' בתרומה דאורייתא כן, דהיינו דצריך שני הטעמים גם לתרומה דאורייתא (ולכאו' כוונתו, דהגם דמיירי בתרומה דאורייתא, אבל ודאי דין זה דאין מחלקין לאשה בבית הגרנות הוא מדרבנן, וא"כ יכול להקל כשניהם בה, אף בתרומה דאורייתא, ושפיר נקט הרמב"ם ב' הטעמים, ואינו מחלק בין תרומה דאורייתא ותרומה דרבנן). וכ' הערוך לנר, דאפי' אי נימא דהאמוראים פליגי אהדדי, מ"מ משמע מסתמא דגמ' דנקט'י דשניהם אמת, ואם יש רק א' מהטעמים אין חולקין לה, וא"כ שפיר כ' הרמב"ם שניהם, דאפי' אם יש רק א' מהם אין מחלקין לאשה בבית הגרנות. והוכיח דהגמ' ס"ל דשניהם אמת מהמשך הסוגיא, דהגמ' מוקים המשך הברייתא במעשר עני, ומי דחקו לך, הי"ל לאוקמי' בתרומה, או בקרוב למתא ובדלא שכיחי אינשי, או ברחוק ממתא ובדשכיחי [וע' לקמן דהראשונים דהק' כן], ומדלא אמרי' הכי, משמע דבכל גווני אין יכול לחלק לה. אולם כ' דלכאו' הכרח זה אינו, דאפי' אי אמרי' כן, מ"מ הקו' אינה מתורצת, דעדיין הי' יכול לאוקמי' הברייתא בקרוב למתא ובדשכיחי, דאין אפי' א' מהטעמים.

ד. מאי קאמר... במעשר עני

כ' התוס' הרא"ש, מה דלא רצתה הגמ' לאוקמי' למ"ד משום